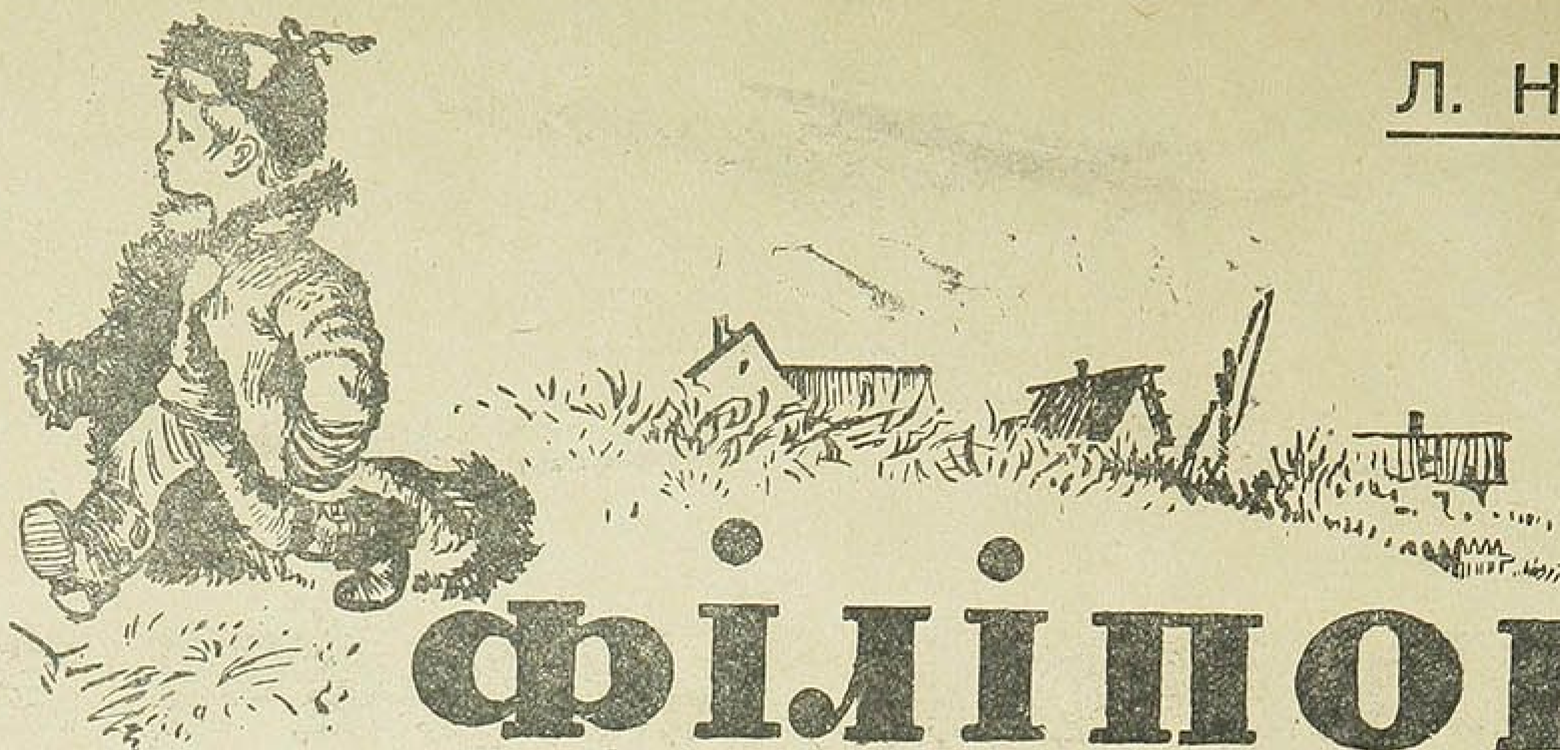
ІСКРЫ ІЛЬІЧА

 №9

Л. Н. ТАЛСТОЙ

Філіпок

Быў хлопчык, звалі яго Філіпок. Пайшлі раз усе дзеці ў школу. Філіпок узяў шапку і хацеў таксама ісці. Але маці сказала яму:

— Куды ты, Філіпок, сабраўся?

— У школу.

— Ты яшчэ малы, не ідзі,—і маці пакінула яго дома.

Дзеці пайшлі ў школу. Бацька яшчэ з ранку паехаў у лес, маці пайшла на падзённую работу. Асталіся ў хаце Філіпок ды бабка на печы.

Стала Філіпку сумна аднаму, бабка заснула, і ён стаў шукаць шапку. Сваёй не знайшоў, узяў старую бацькаву і пайшоў у школу.

Школа была за сялом каля царквы. Калі Філіпок ішоў па сваёй слабадзе, сабакі не чапалі яго,—яны яго ведалі. Але калі ён падышоў да чужых двароў, выскачыў Жучка, забрахаў, а за Жучкам вялікі сабака Ваўчок. Філіпок кінуўся бегчы, сабакі за ім. Філіпок стаў крычаць, спатыкнуўся і ўпаў. Вышаў чалавек, адагнаў сабак і сказаў:

— Куды ты, хлапчанё, адно бяжыш?

Філіпок нічога не сказаў, падняў падол світкі і кінуўся бегчы на ўвесь дух. Прыбег ён да школы. На ганку нікога няма, а ў школе, чуваць, гудуць галасы дзяцей. На Філіпку напаў страх: „Што, калі настаўнік мяне прагоніць?“ І стаў думаць, што яму рабіць. Назад ісці—зноў сабака накінецца, у школу ісці, настаўніка баіцца.

Ішла міма школы баба з вядром і кажа:

— Усе вучацца, а ты што тут стаіш?

Філіпок і пайшоў у школу. У сенцах зняў шапку і адчыніў дзверы. Школа ўся была поўна дзяцей. Усе крычалі сваё, і настаўнік у чырвоным шаліку хадзіў пасярэдзіне.

— Ты хто?—закрычаў ён на Філіпка.

Філіпок ухапіўся за шапку і нічога не гаварыў.

— Ды ты хто?

Філіпок маўчаў.

— Ты нямы ці што?

Філіпок так напалохаўся, што гаварыць не мог.

— Ну, дык ідзі дадому, калі гаварыць не хочаш.

А Філіпок і рад-бы сказаць, ды ў горле ў яго ад страху перасохла. Ён паглядзеў на настаўніка і заплакаў. Тады настаўніку стала шкада яго. Ён пагладзіў яго па галоўцы і запытаў у дзяцей, хто гэты хлопчык.

— Гэта Філіпок, Косцікаў брат, ён даўно просіцца ў школу, але маці не пускае яго, і ён крадком прышоў у школу.

— Ну, садзіся на лаўку каля брата, а я тваю маму папрашу, каб пускала цябе ў школу.

Настаўнік стаў паказваць Філіпку буквы, а Філіпок іх ужо ведаў і крышку чытаць умеў.

— А ну, складзі сваё імя.

Філіпок сказаў:

— Хве-і—хві, ле-і—лі, пе-ок—пок.

Усе засмяяліся.

— Маладзец!—сказаў настаўнік.—Хто-ж цябе вучыць чытаць?

Філіпок асмеліўся і сказаў:

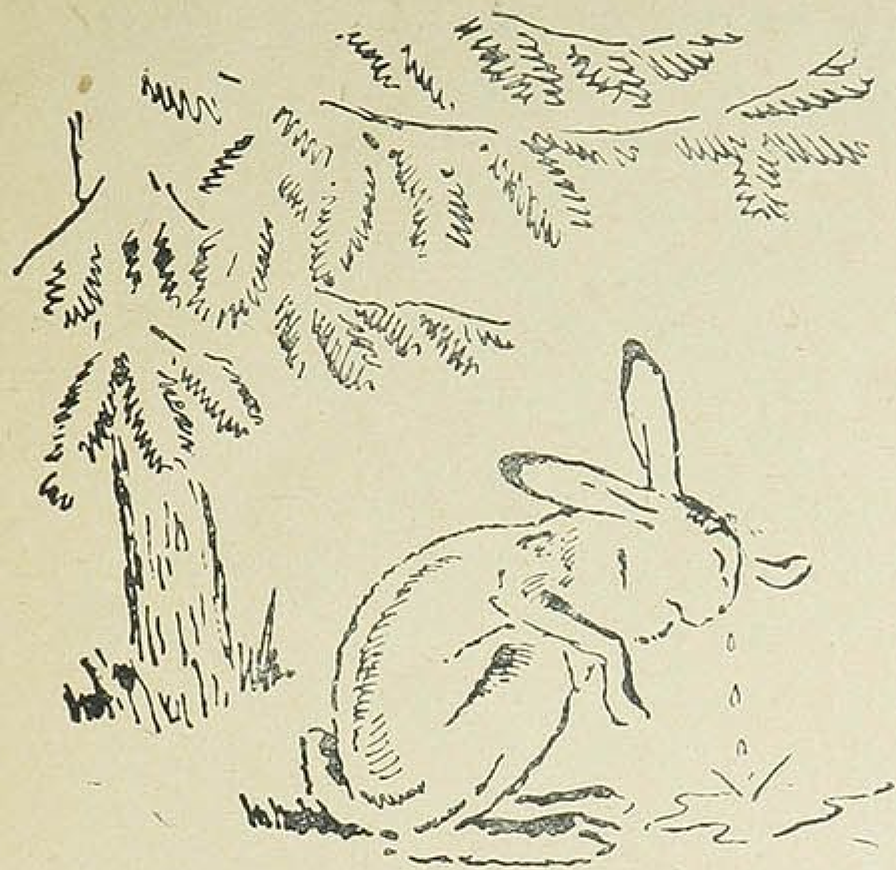
— Косцік. Я баявы, я адразу ўсё зразумеў. Я страх які спрытны!

З таго часу Філіпок стаў хадзіць з дзецьмі ў школу.

А. Якімовіч

Як вожык усіх звяроў перамог

Рысункі К. Гедды

Сядзіць Зайка Шарачок пад зялёнай ёлачкай і горка плача. Лапкаю буйныя слёзы выцірае. А слёзы так і сыплюцца, як град, так і сыплюцца. Моцна, відаць, ужаліўся Зайка. Плача ён, бедны, ды ўсё прыказвае:

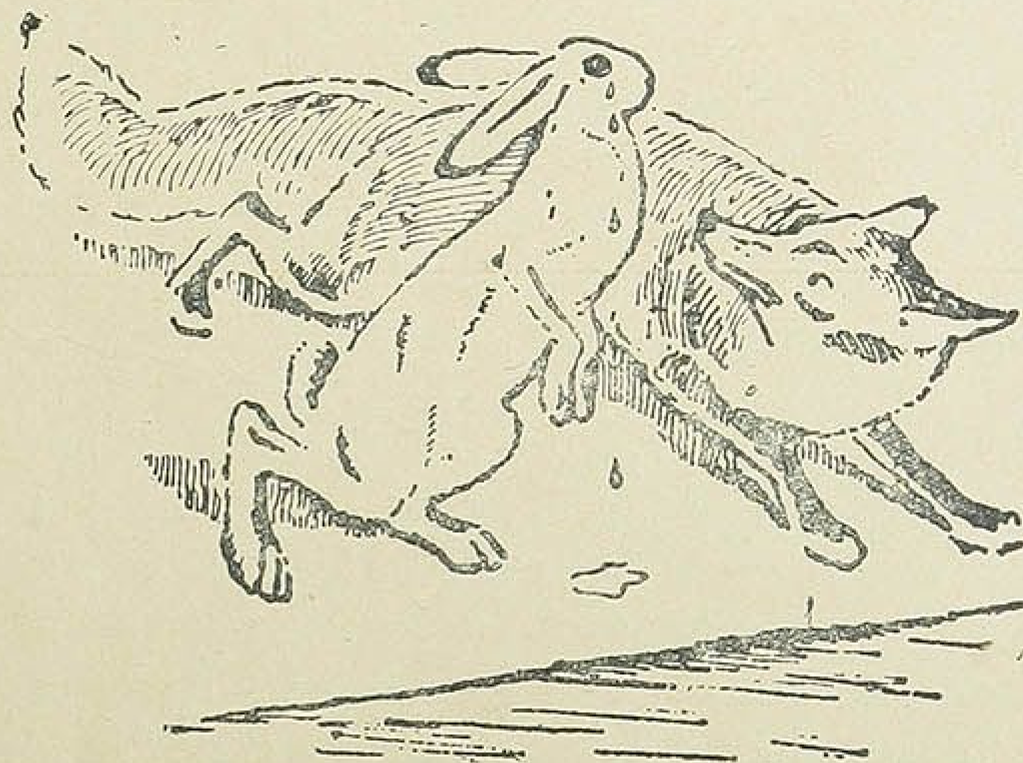
— Як-жа мне цяпер жыць на белым свеце?.. У-у-у-у-у... Калі так, дык і вераб'я скора бойся... Эх,—кажа,—пайсці хіба ды ўтапіцца з гора...

Плакаў Зайка, плакаў, нарэшце пабег тапіцца.

Прыбягае на рэчку. І толькі намерыўся боўтнуць з высокага берагу ў ваду, як чуе:

— Гэй, касавокі, не бачыш, куды разагнаўся?!—крычыць яму сваячніца Лісіца Хітрыца.—Дрэнна ўсё-ж, скажу табе па шчырасці, мець такія косыя вочы. Так і ўтапіцца можна...

— Вось гэта-ж мне і трэба, — кажа праз слёзы Зайка Шарачок.—Толькі ў ваду, толькі ўтапіцца...

— Што ты, браток, што ты?! Апамятайся, што кажаш? Навошта табе тапіцца?

— Як гэта навошта? І ты-б не лепш зрабіла, каб цябе так набіў і пакрыўдзіў... у-у-у,—Зайка захліпнуўся і не мог далей гаварыць.

— Хто набіў? Хто пакрыўдзіў? Нічога не разумею!

— Хто? Ды крываногі таўкач гэты—Вожык. І каб хто людскі,—пры апошніх словах Зайка выцер лапкай самую буйную слязу.

— Ай, ай!—яшчэ больш зацікавілася Лісіца Хітрыца,—Вожык цябе набіў і пакрыўдзіў? Не спадзявалася, браток, не спадзявалася чуць такія навіны. Як-жа гэта хаця здарылася?

Зайка прысеў на заднія лапкі і стаў апавядаць.

— Пайшоў я,—кажа,—нядаўна пад Бярозавую горку салодкай канюшынкі пашчыпаць. А тут і Вожык прыпёрся—паўзун гэты клышаногі—і давай па канюшыне

качацца. Так і мне яе, так і топча. Хіба-ж магло стрымаць маё заячае сэрца гэткі здзек? Набраўся я храбрасці ды як закрычу на яго! А ён замест таго, каб уцякаць, падбег да мяне ды давай дубасіць, ды давай іголкамі калоць,—я ледзьве вырабіўся. У-у-у,—зноў расплакаўся Зайка Шарачок.— Ой, трымайце мяне, трымайце, а то ўтаплюся!..

І ён не на жарты намерыўся скокнуць у ваду.

Шкада стала Лісіцы Хітрыцы Зайку. Якні-як, свой чалавек. І калі кожная там казюлька пачне яго крыўдзіць ды ўшчуваць— тады і сапраўды лепш утапіцца.

— Стой, пачакай,—кажа Лісіца,—не тапіся, браток. Я за цябе заступлюся. Ужо я пакажу яму, паўзуну гэтаму няшчаснаму! Як толькі ўбачу, адразу з'ем яго... Будзе ён ведаць! Будзе ён век мяне помніць!

— Заступіся, сястрыца, заступіся.

Зайка зарадваўся і перастаў плакаць.

* * *

Прыбегла Лісіца Хітрыца да Бярозавай гары, стала ў лагчынцы і выглядае, дзе той Вожык, які так бязжаласна пакрыўдзіў яе прыяцеля Зайку Шарачка. Раптам якісьці цяжкі калючы клубок каменем упаў на яе спіну.

— Фф-р-р-р! пы-ы-х!—зафыркала і запыхкала над самаю яе галавою.—Фф-р-р-р! пы-ы-х!

Лісіца, доўга не думаючы, калі скокне, калі драпане: па пнях ды па карчах, па кустах ды па зарасніках... Толькі хвост пушысты мільгае, сляды замятае.

Вожык толькі што перад гэтым варочаўся дахаты з Бярозавай гары і, як звычайна, каб скараціць дарогу, каціўся клубком,—дзе скокам, дзе бокам. Вось у час такога цікавага падарожжа ён і не агледзеўся, як апынуўся на лісіцынай спіне: яна стаяла якраз пад самаю гарою.

Вожык бедны так перапалохаўся, што ўплёўся лапамі за густую шэрсць ды толькі фыркае, ды толькі пыхкае. І адарвацца баіцца, і на Лісіцы ехаць страшна.

Лісіца-ж тымчасам думала, што ўжо смерць яе прышла. Прымчалася дадому і шусь у нару. Нара была вузкая, толькі як самой пралезці. Вожык, вядома, сарваўся. Зарадваўшыся гэтаму, ён без аглядкі пакаціўся назад.

Сядзіць Лісіца Хітрыца ў цёмнай нары і ні чхне. „Вось гэта дык звер!..—думае яна.—Ну і адчайны! Не паспела аглянуцца, а ён ужо і на спіну, і душыць і коле. Не, век не буду з ім сама заводзіцца. За вярсту абыйду, калі дзе стрэну“.

Сядзіць Лісіца, а вылезці баіцца. „Хітры,— думае,—нябось, прытаіўся, чакае, ды не прычакацца-ж табе, таўкач няшчасны: памру, а не вылезу“...—цвёрда парашыла яна.

Сядзіць яна так дзень, сядзіць другі. А на трэці чуе знаёмы голас:

— Гэй, кумка-галубка, ці жыва-здарова ты? Што гэта не відаць цябе нешта? Я ўжо, прызнацца, засумаваў без цябе...

Зарадвалася Лісіца Воўку Зубастаму і вылезла. Вылезла і расплакалася.

— Што з табою, кумка-галубка?—пытае Воўк.—Якое такое гора ў цябе?

— Як-жа мне не плакаць,—кажа яна,— як не гараваць? Не толькі плакаць, а пайсці хіба ды ў ваду кінуцца. Усёроўна— смерць. Ён-жа мяне другі раз жывую не выпусціць.—І яна расказала куму, як ледзь не задушыў яе Вожык. Каб яшчэ чуць-чуць, дык канцы-б ёй былі. Але Воўк замест спа-

чування давай рагатаць, давай сосмеху качацца. Смешна яму, каб Вожык Лісіцу задушыў.

— Чаго смяешся,—з крыўдай у голасе кажа Лісіца.—Ён і цябе можа задушыць. Ты толькі пападзіся яму на вочы.

Кажа яна так, а сама сабе і думае: „Вось падбухтору Воўка, пакажа ён таму крываногаму паўзуну... Ужо ад яго і духу не застанецца. Будзе ён ведаць".

— Добра, кумка,—кажа нарэшце Воўк Зубасты,—я за цябе заступлюся.

— Заступіся, кумок, заступіся,—просіцца Лісіца.

— Я яго адным духам разарву!—хваліцца Воўк.

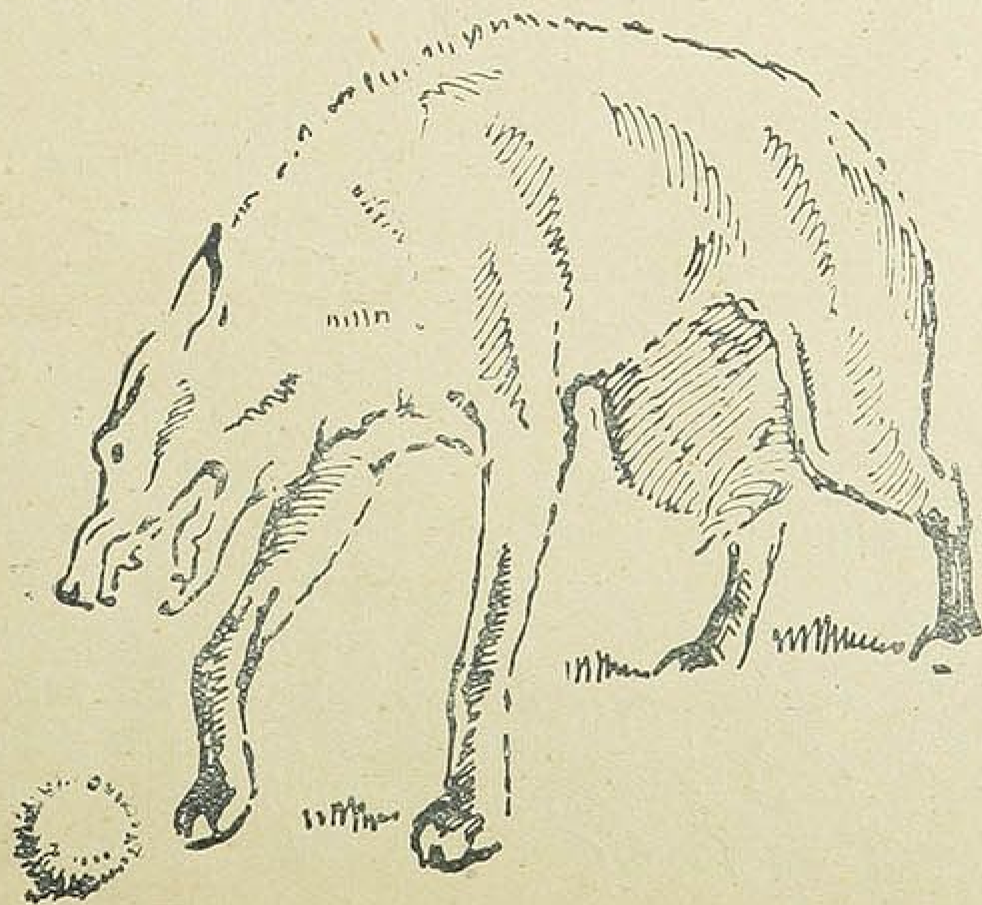
* * *

Сказаў ён так і пабег шукаць Вожыка. Прыбягае да Бярозавай гары. Бачыць—нейкая капіца травы насустрач едзе; без каня і без воза—сама едзе. Разгледзеўся Воўк лепш—аж гэта і ёсць Вожык: начапляў на сябе воз лісця і вязе ў нару.

— Гэй, Вожык, ты што-ж гэта маю куму крыўдзіш,—завыў ён і ляснуў зубамі.

— Я... я...—хацеў нешта адказаць Вожык, ды з перапалоху язык адабрала.

— Вось я цябе „наякаю"!—яшчэ зласней ляснуў зубамі Воўк, і ў яго аж слінкі пацяклі. Воўк на гэты час быў галодны, і не мог больш трываць; ён падскочыў да Вожыка і цапнуў яго ў сваю шырокую ляпу. Але тут здарылася нешта такое, ад чаго ў Воўка аж іскры пасыпаліся з вачэй... Выплюнуў ён Вожыка ды ходу далей ад бяды. Бяжыць, а за ім услед дарожка ад крыві: вядома, увесь рот скалоў яму Вожык.

Прыбег Воўк дахаты сярдзіты, сярдзіты, сядзіць і крывёю плюецца.

Ідзе неўзабаве сусед яго Міхайла Іванавіч. Убачыў ён, што Воўк крывёю плюецца.

— Што гэта,—кажа,—суседзе, з табою: ці не ў зубнога быў? Зубы рваў, ці што?

— Ай, Міхайла Іванавіч,—кажа Воўк Зубасты,—горш.—І расказаў ён суседу пра сваю бяду: як Вожык рэзаў яго вострымі нажамі ды калоў вострымі іголкамі. „Хоць ты ў лесе цяпер не жыві,—праслязіўся нарэшце ён,—хоць ты тапіцца ідзі"...

— Ладна, брат,—суцешыў яго Міхайла Іванавіч.—Я, брат, за цябе заступлюся. Як стрэну яго—заб'ю. Ужо я не дапушчуся, каб ён мне горла нажамі рэзаў. Лапай як стукну, дык і канцы яму будуць. Бач, які спрытны: нажамі рэжа. Пачакай-жа, я табе пакажу. І Міхайла Іванавіч давай тупаць і гарачыцца.—Так разгарачыўся, што гатоў хоць зараз ісці Вожыка біць. Але ўспомніў, што выбраўся рыбу лавіць, бо вельмі прагаладаўся за доўгі дзень.

— Бывай, брат,—кажа ён,—не турбуйся. Усё будзе, як я сказаў.

* * *

І Міхайла Іванавіч пайшоў. А Воўк астаўся дома. Страшна куды нос паказаць, каб зноў не нарвацца на таго Вожыка.

Прышоў Міхайла Іванавіч на рэчку, сеў на беражку і заняўся рыбацтвам. Убачыць з берагу рыбу, хваціць яе лапаю ды выкіне за куст. Або засадзіць лапу пад корч ці ў нару і выцягне адтуль вусатага рака.

Вось лавіў ён так, лавіў, а нарэшце парашыў і закусіць. „Мабыць, шмат ужо рыбкі набралася", — падумаў ён. „Ну і закушу на славу!" І ў Міхайлы Іванавіча за гадзя пацяклі слінкі.

Прышоў ён за куст, а там—аніводнай рыбкі. І ніводнага рака таксама. „Што за праява,—бурчыць Міхайла Іванавіч,—куды-ж падзелася рыба? Нібы скрозь зямлю правалілася...

Аж бачыць—недалёка Лісіца Хітрыца круціцца.

— Гэй, рыжуха,— гукнуў да яе Міхайла Іванавіч,—як табе не брыдка? Ды я... ды я-ж цябе самую зараз з'ем за такія штучкі.—І ён рашуча падаўся да Лісіцы Хітрыцы.

— Што ты, Міхайла Іванавіч,—ласкава загаварыла Лісіца,—хіба-ж можна, каб я ды тваю рыбку з'ела...

— А хто-ж, калі не ты?—зароў Міхайла Іванавіч.

— Ведаю хто,—шэпча яму здалёк Лісіца,—ды толькі сказаць баюся. Хіба на вушка, каб хаця не пачуў *ён*. А то не жыць тады мне.

Падышла Лісіца блізка да Міхайлы Іванавіча і шапнула яму на вуха:

— Вожык, каб я так жыла, сама бачыла.

Яшчэ горш усхадзіўся Міхайла Іванавіч, яшчэ больш на Вожыка ўзлаваўся. Аж на месцы не ўстоіць... Так і гараць ад злосці яго кіпцюры.

— Дзе ён, Лісічка, пакажы мне,—просіць Міхайла Іванавіч.

А Лісіцы толькі гэтага і трэба было: Міхайла Іванавіч ужо напэўна за ўсіх Вожыку адпомсціць. Яна з ахвотаю згадзілася паказаць вожыкаву хату.

Вось ішлі яны ішлі, нарэшце дайшлі.

Вожык толькі што вярнуўся з палявання і цяпер соладка драмаў на мяккай ліставой пасцелі. Яму сёння добра пашанцавала: ён злавіў з дзесятак жаб і мышэй, нарэшце натрапіў на птушыныя яечкі, ды і запіў імі свой багаты абед. Вось чаму зараз быў ён у добрым настроі і, дрэмлючы, думаў аб нядаўных прыгодах з Лісіцай і Воўкам. Пасля гэтых прыгод ён не на жарты стаў баяцца жыць на свеце. Але, мяркуючы па ўсім,—не толькі, ён, Вожык, збаяўся Лісіцы і Воўка, наадварот,—хутчэй яны збаяліся яго. Бо калі-б не так, дык чаго-ж паўцякалі ад яго і Лісіца і Воўк, не кажучы ўжо пра Зайку. Гэта апошняе наводзіла Вожыка на думку, што, мабыць ён і ёсць самы дужы і грозны ў лесе звер. Ад гэтай думкі яму станавілася весела і прыемна. Як-ні-як—гэта не хаханькі! Аднак тут раптам успомніў ён, што ёсць яшчэ ў іхнім лесе звер Міхайла Іванавіч—не раўня ні Лісіцы, ні Воўку, а пра Зайку ўжо і гаворкі няма. Гэтыя непрыемныя ўспаміны крыху астудзілі геройскі настрой ваяўнічага Вожыка. Але як кажуць: пра воўка памоўка, а ён тут. Так было на гэты раз і з мядзведзем. Толькі Вожык падумаў пра яго, а ён тыц сюды, і не адзін нават.

Як убачыў іх Вожык, дык і замёр ад страху. Згарнуў у клубочак сваё шчацінне і падрыхтаваўся да смерці.

Падышоў Міхайла Іванавіч бліжэй да Вожыка, паглядзеў, паглядзеў, а пасля калі зараве на ўвесь лес:

— Ах, ты, абжора: сам з клапа, а бач колькі рыбы маёй з'еў! Я-ж цэлую ноч лавіў. І як толькі цябе, абжора, не разарвала на кавалкі!..

Лісіца-ж тымчасам аж душыцца сосмеху: вядома, рыбку то яна сама з'ела.

Лаяў Міхайла Іванавіч Вожыка, лаяў, а ён хоць-бы што. Нават не зварухнецца. Тут Міхайла Іванавіч яшчэ больш усхадзіўся: ён-жа ў сваім лесе звер над усімі звярамі і кожны павінен не толькі слухацца яго, а і дрыжэць перад ім! А Вожык не лічыць патрэбным нават глянуць на яго грозную асобу: паеў усю рыбку і не лыс. Хацеў Міхайла Іванавіч схапіць Вожыка ды разарваць, але ўспомніў горкую воўчую практыку. Тады ён з усяго маху хваціў Вожыка лапай. Вожык адкаціўся ў бок і нічога. А мядзведзь так і заскакаў на трох нагах: уся лапа яго была паранена і ўтыкана іголкамі. Заенчыў ён ад болю ды ходу далей ад бяды на трох нагах. Лісіца за ім.

Выцягнуў Вожык галаву з калючак на свет і бачыць: Міхайла Іванавіч дае драла на трох нагах і Лісіца Хітрыца за ім ледзь паспявае. Тут ён расхрабрыўся ўжо як мае быць.

— Трымай іх, трымай разбойнікаў!—крыкнуў ён наўздагон.

Мядзведзю здалося, што Вожык даганяе іх, ён апусціўся на ўсе чатыры лапы і, не зважаючы на страшэнную боль, так памчаўся, толькі лес трашчыць.

*
* *

Вось прыбеглі Міхайла Іванавіч з Лісіцай да Воўка і Зайкі.

— Ну, як: задушыў Вожыка?—пытае Воўк.

— Задушыў, задушыў,—перадражніў яго злосны Міхайла Іванавіч.—Бачыш, як ён мяне пакалечыў,—і ён выставіў наперад сваю скрываўленую лапу.—Так пекануў,—кажа,—мяне па лапе гэты звяруга, што я чуць не памёр ад болі. Ах, Зайка, ах даражэнькі, вазьмі абцужкі, павыцягвай з лапы іголкі. Цярпець не магу.

Узяў Зайца абцужкі, павыцягваў з мядзведжай лапы іголкі і перавязаў яе бінтам.

Вось паселі звяры ў рад і сталі бедаваць, сталі думу думаць, як ім Вожыка перамагчы. Але што не прыдумаюць—усё не так. Нарэшце Лісіца і кажа:

— Хадзем хіба на яго ўсе разам. Быць не можа, каб рады не далі.

Прапанова Лісіцы была самая разумная, і ўсе ахвотна з ёю згадзіліся.

Выстраіліся яны адзін за адным і пайшлі. Спераду ішоў самы галоўны звер—Міхайла Іванавіч, за ім—Воўк Зубасты, за Воўкам—Лісіца Хітрыца, а за Лісіцаю—Зайка Шарачок. Ідуць і разважаюць паціху, як ім Вожыка абхітрыць. Лісіца і кажа:

— Лепш за ўсё разарваць яго на кавалкі. Ты, Міхайла Іванавіч, як самы дужы, будзеш цягнуць за галаву, ты, Воўк Зубасты і Зайка Шарачок, за хвост—вось у вас і роўная сіла будзе. А я буду каманду падаваць. Як крыкну—раз-два-тры— дзяры! дык вы і рвіце яго.

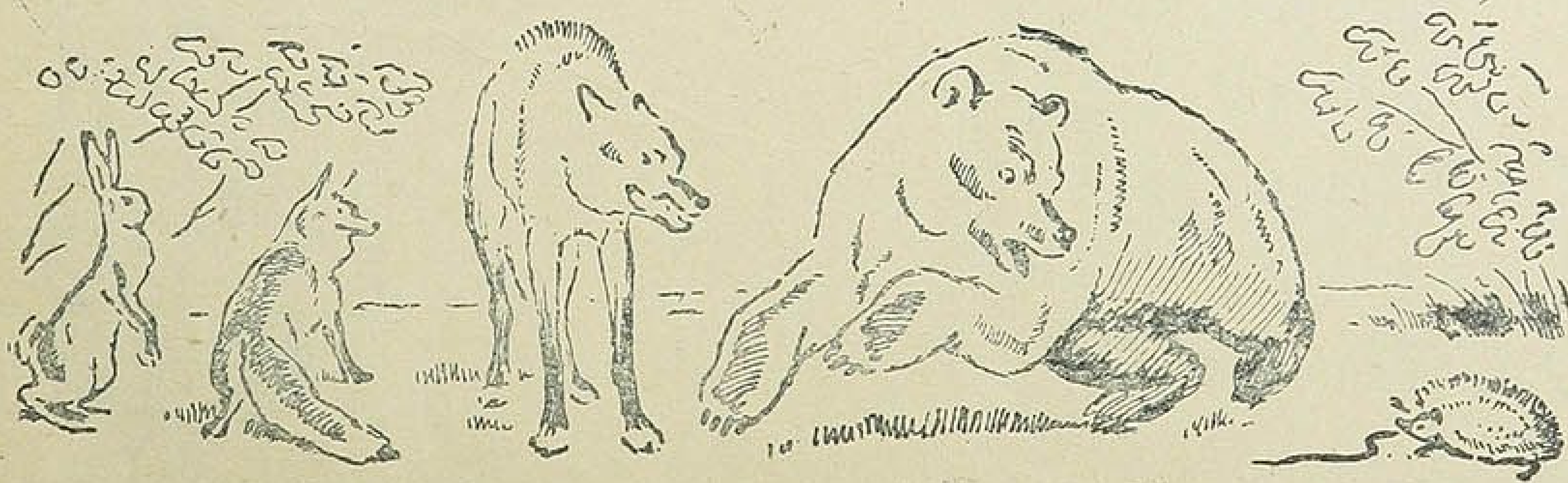
Усе зноў згадзіліся з лісіцынай прапановай. І сапраўды лепш за яе не прыдумаеш, хоць-бы размудрыўся.

Прышлі яны да Бярозавай гары, глядзяць і вачам не вераць: на палянцы пад гарою Вожык душыць страшную атрутную змяю. І так смела і адважна распраўляецца з ёю... Зайка тут-жа і самлеў: ён не мог бачыць такой жахлівай сцэны. Лісіцу з перапалоху схапіў жывот, і яна хутчэй паімчалася ў кусты. У Воўка Зубастага забарабанілі зубы. Нават у Міхайлы Іванавіча закалаціліся паджылкі.

— Не,—кажа Міхайла Іванавіч,—з такім адважным зверам жарты кароткія. Ён нават атрутнай змяі не баіцца, не то нас.

Завярнуўся тут Міхайла Іванавіч ды ходу, а за імі ўсе звяры.

З таго часу ўсе яны баяцца Вожыка і не чапаюць яго. Толькі адна Лісіца Хітрыца прыдумала спосаб, як Вожыка перамагчы, але нікому аб гэтым не сказала. Ды і самой ёй не заўсёды гэты спосаб удаецца.

БАГАЖ

С. МАРШАК

Рысункі А. ШАХРАЯ

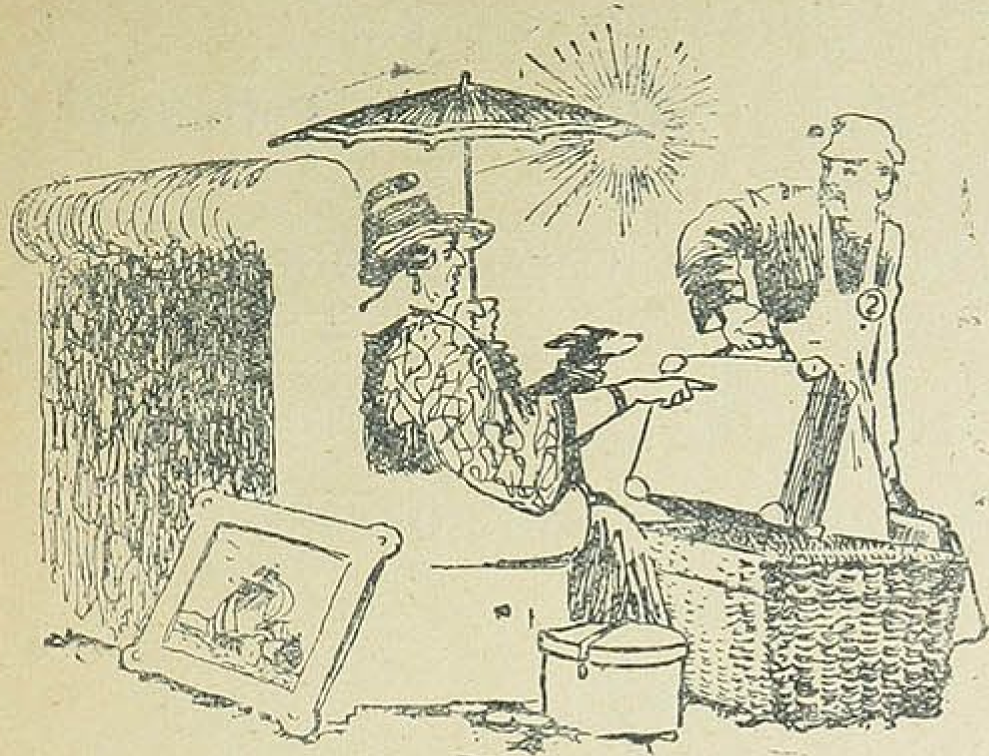

АМА здавала ў багаж:
Дыван,
Чамадан,
Саквояж,
Карціну,
Карзіну,
Дзіцячую тачку
І маленькага сабачку.

Выдалі даме на станцыі
Чатыры зялёных квітанцыі
Аб тым, што атрыман багаж:
Дыван,
Чамадан,
Саквояж,
Карціна,
Карзіна,
Дзіцячая тачка
І маленькі сабачка.

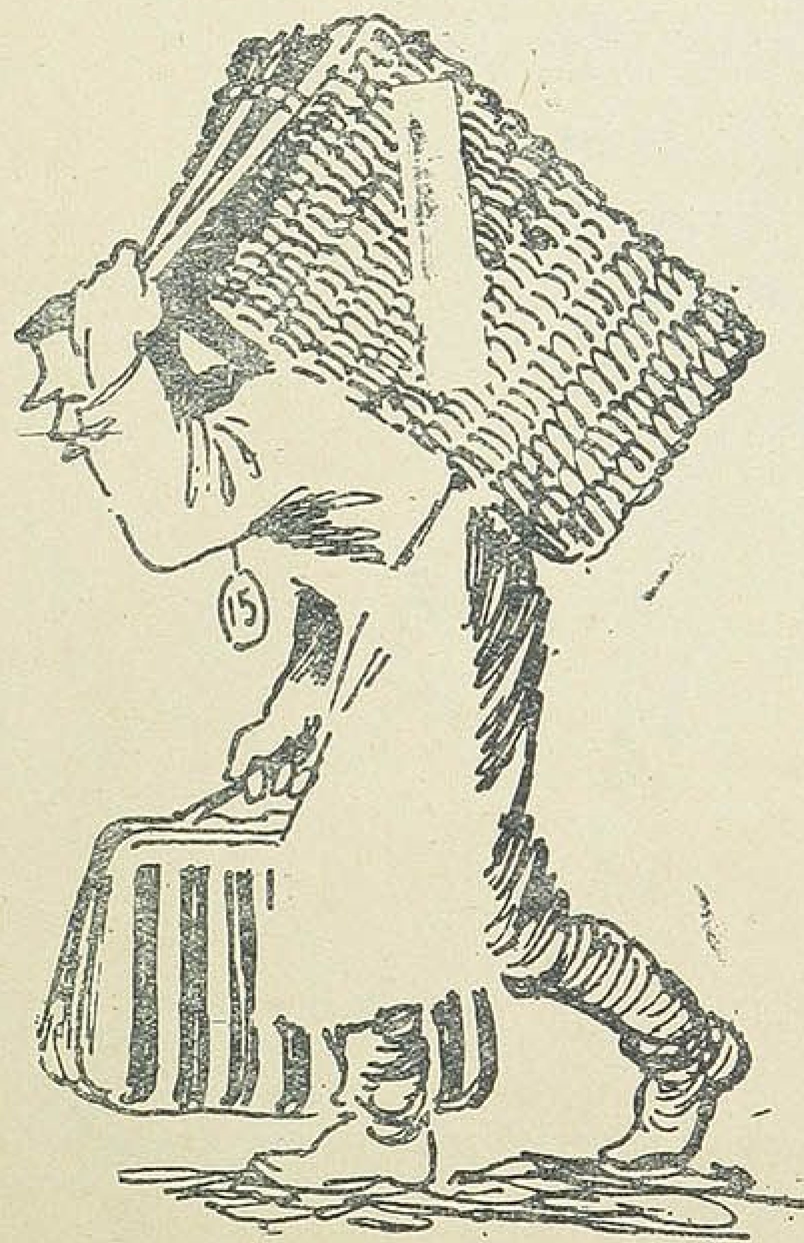
Рэчы вязуць на перон,
Грузяць ў багажны вагон.
Гатова: на месцы багаж—
Дыван,
Чамадан,
Саквояж,
Карціна,
Карзіна,
Дзіцячая тачка
І маленькі сабачка.

Але толькі раздаўся званок,
Сабачка з вагона уцёк...
Хапіліся на станцыі Дно:
Згубілася месца адно.
У спалоху лічаць багаж:
Дыван,
Чамадан,
Сакваяж,
Карціна,
Карзіна,
Дзіцячая тачка...
Таварышы! а дзе-ж сабачка?

Раптам—зірк!
Стаіць каля бака
Вялізны, кудлаты сабака.
Злавілі яго ды ў багаж,
Туды, дзе ляжаў
Сакваяж,
Карціна,
Карзіна,
Дзіцячая тачка,
Дзе раней быў маленькі сабачка.
Прыехалі ў горад Сумы.
Насільшчык пятнаццаты
нумар
Нясе на спіне ў экіпаж
Прыехаўшай дамы багаж:
Дыван,
Чамадан,
Сакваяж,
Карціну,
Карзіну,
Дзіцячую тачку,
А ззаду вядуць
І сабачку.

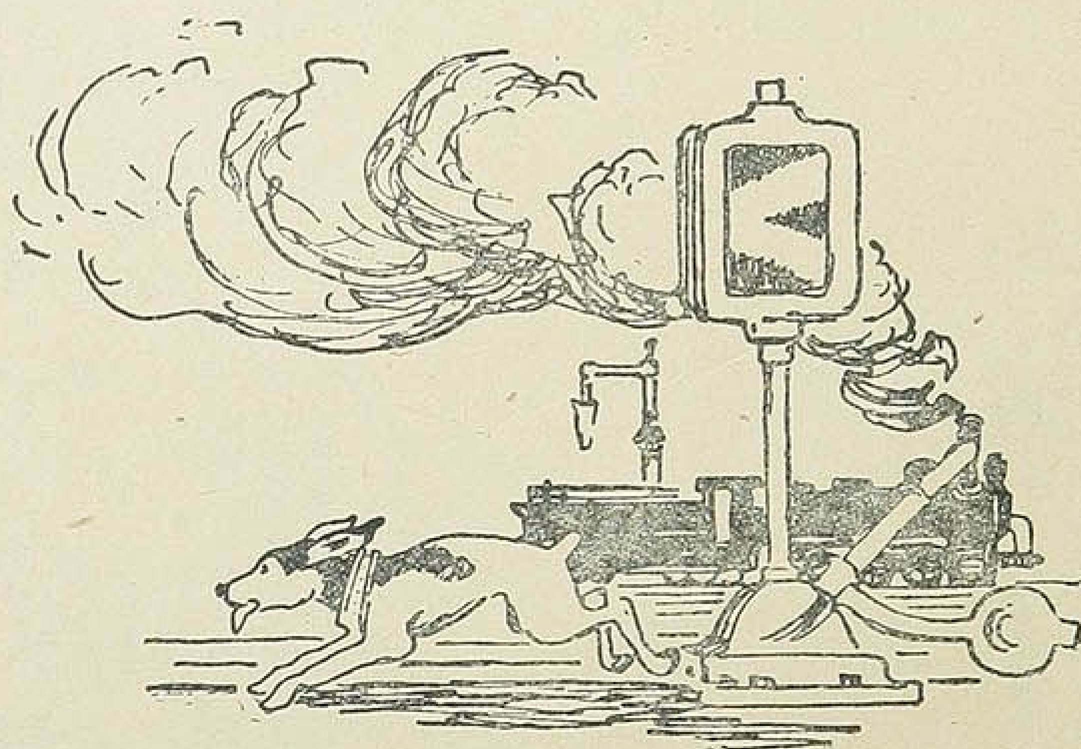
Сабака-ж як завурчыць,
А дама як закрычыць:
— Разбойнікі! Чэрці! Зладзеі!
Куды вы малога сабачку падзелі?

Шпурнула яна чамадан,
Нагой адапхнула дыван,
Карціну,
Карзіну,
Дзіцячую тачку...
Аддавайце майго сабачку!

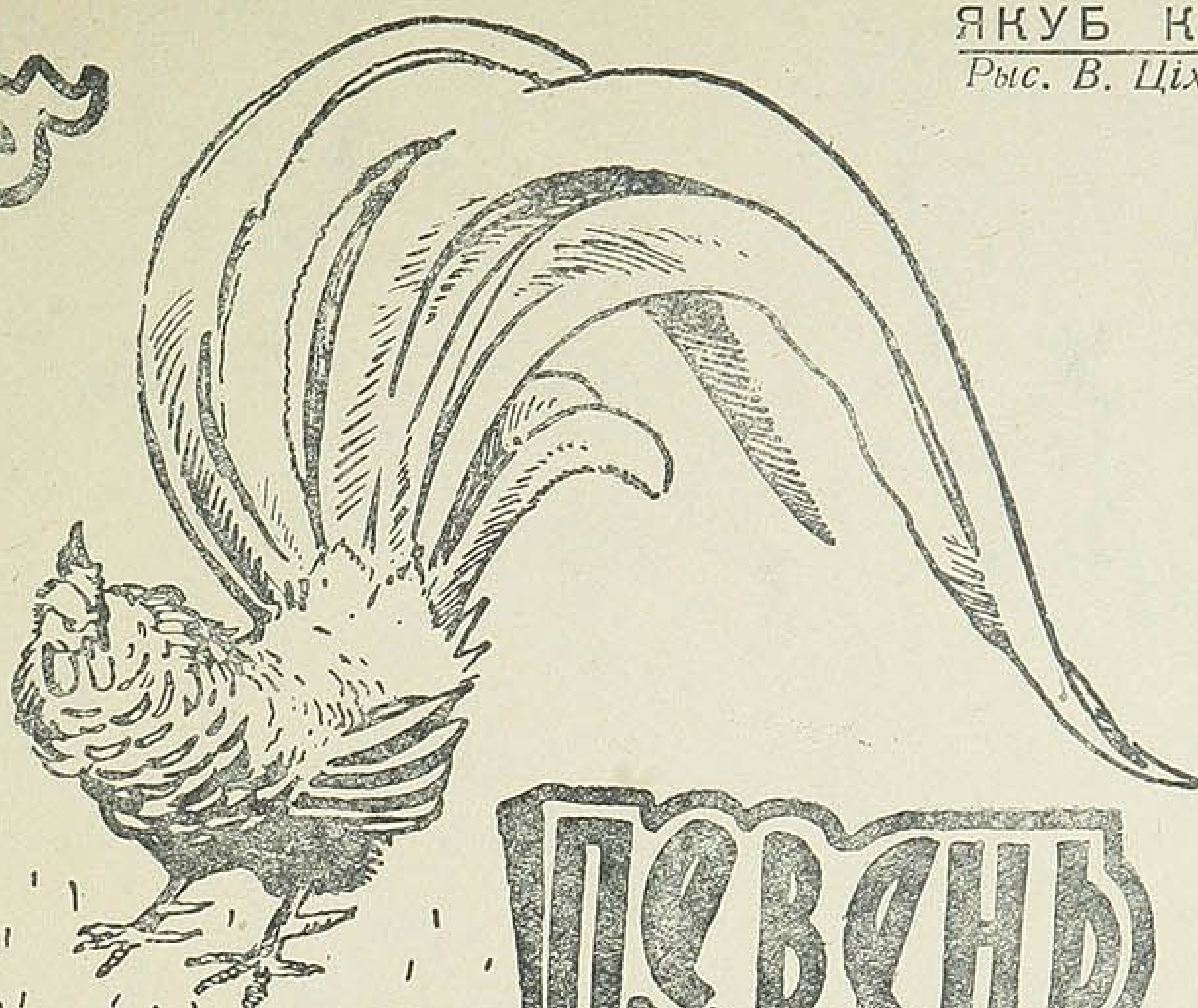
Дазвольце, грамадзянка! На
станцыі,
Згодна багажнай квітанцыі,
Ад вас атрымалі багаж:
Дыван,
Чамадан,
Сакваяж,
Карціну,
Карзіну,
Дзіцячую тачку
І маленькага сабачку...

Але што-ж? За дарогу—
Пакуль поезд давёз,
Напэўна сабачка
Ў вагоне падрос!

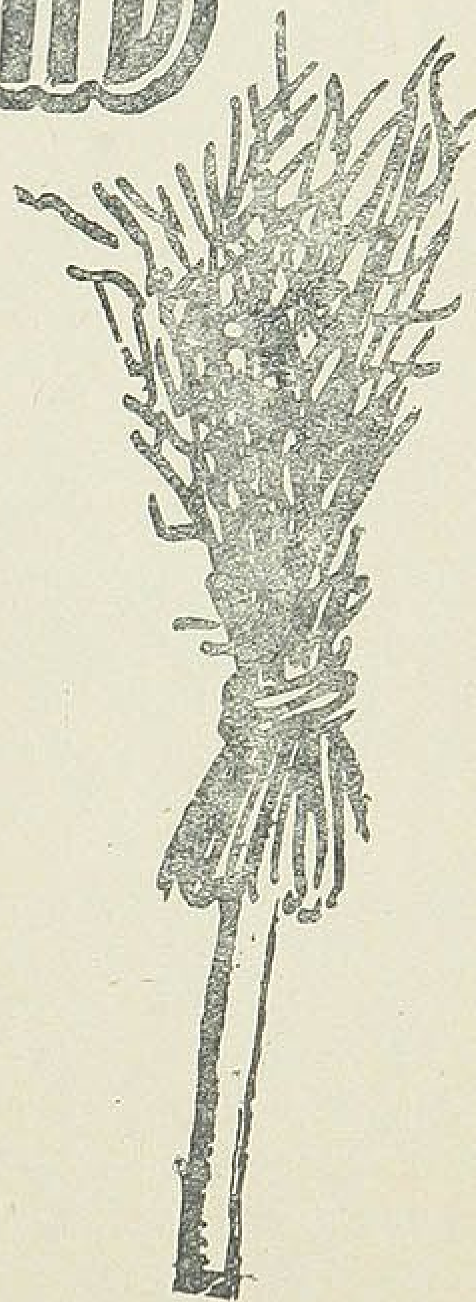
Пераклад А. ЗІМІОНКІ.

ЯКУБ КОЛАС
Рыс. В. Ціхановіча

Певень

Гаспадаром певень ходзіць,
За сабою куры водзіць
І крычыць: „Сюды! сюды!“

Як кіўне ён галавою,
Сыплюць куры чарадою—
Як адна, бягуць туды.

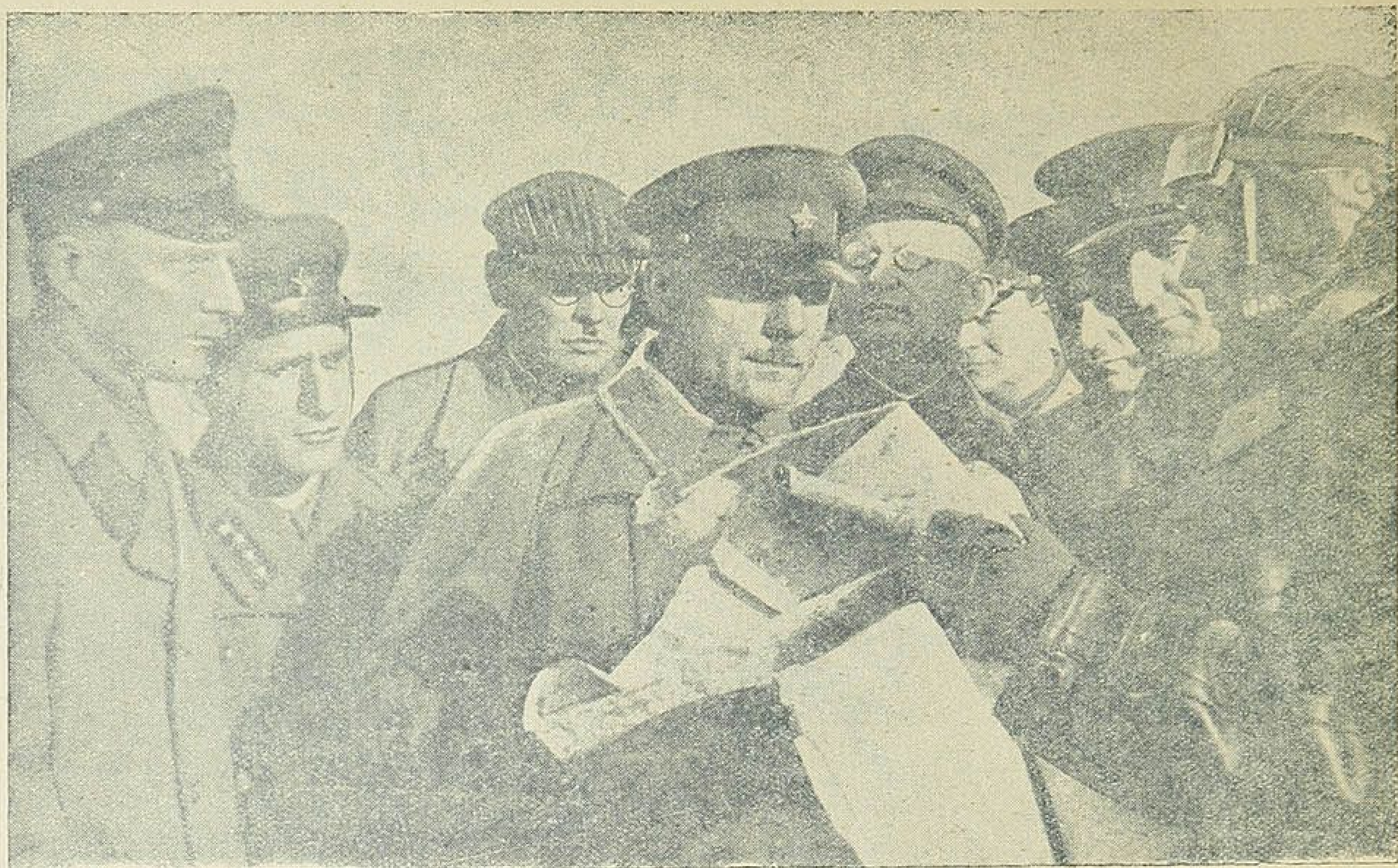
А калі хто кур пужае,
Певень грозна загукае:
„Хто такі там? Хто такі?“

Вось на ток ён зачасаўся.
„Кыш!“ адтуль хтось адазваўся.
„А які там чорт? Які?“

Певень жытам кур частуе,
Гаспадара бы й не чуе,
Кліча кур: „Сюды! сюды!“

Гаспадар мятлу хапае,
Гвалт наш певень падымае:
„Хто куды! Ой, хто куды!“

НА МАНЕЎРАХ БВА. *Камандзір атрада парашутыстаў тав. КАРМАЛЮК растлумачвае па карце тав. ВАРАШЫЛАВУ месца высадкі парашутыстаў. Справа ад тав. Варашылава стаяць т.т.: ГІКАЛО, ЛЕПЛЕЎСКІ і ГАЛАДЗЕД.*

ПРАВЕРКА БАЯВЫХ СІЛ

Раніцай 8 верасня кавалерыя чырвоных, падтрыманая самалётамі, напала на часці сініх. Сінія сталі абараняцца. Яны пусцілі ў ход танкі. Чырвоным прышлося туга, і яны патроху пачалі адступаць. Але дзе-ж падзеліся танкі чырвоных? Хіба ў іх няма? Не, ёсць, ды яшчэ якія танкі! Аднак справа ў тым, што на вайне апрача сілы патрэбна і хітрасць. Вось чаму, пакуль сінія захапляліся часовай перамогай, танкі чырвоных зайшлі ім у тыл і атакавалі з бакоў... Сінія не вытрымалі і здаліся.

Так пачаліся вялікія манеўры войск Беларускай ваеннай акругі каля Менска. Праўда, бой, апісаны тут, быў несапраўдны: стралялі халастымі кулямі і знарадамі. Вынікі баёў вырашаліся спецыяльнымі суддзямі, так званымі пасрэднікамі.

Манеўры—гэта баявы экзамен, праверка баявой падрыхтаванасці Чырвонай арміі. Звычайна кожны год Чырвоная армія на практыцы правярае сваю сілу і гатоўнасць разбіць любога ворага, які адважыцца напасці на нашу радзіму.

Чырвоная армія—самая магутная армія ў свеце. У ніводнай арміі няма такіх храбрых, добра абучаных лётчыкаў, выдатных парашутыстаў, танкістаў і байцоў, як у нашай Чырвонай арміі. Байцы Чырвонай арміі акружаны ўвагай і любоўю ўсяго народу, любоўю вялікага правадыра Іосіфа Вісарыёнавіча *Сталіна*.

На манеўрах присутнічаў Нарком абароны першы маршал Савецкага Саюза Клімецій Ефрэмавіч *Варашылаў* і маршалы *Будзённы, Егораў* і *Тухачэўскі*. Працоўныя Менска і ўсе чырвонаармейцы з гарачай радасцю сустракалі і віталі дарагіх гасцей. Кліменцій Ефрэмавіч усе дні манеўраў правёў сярод байцоў. Ён асабіста правяраў ход манеўраў, цікавіўся планамі асобных часцей, гутарыў з чырвонаармейцамі.

Свой баявы экзамен байцы Чырвонай арміі вытрымалі на выдатна.

Няхай жыве Чырвоная армія і яе слаўны палкаводзец таварыш *Варашылаў!*

ПІСЬМО ПІОНЕРАЎ МЕНСКА т. ВАРАШЫЛАВУ

РОДНЫ, ЛЮБІМЫ КЛІМЕНЦІЙ ЕФРЭМАВІЧ!

Мы так хацелі Вас зноў убачыць і незвычайна рады Вашаму прыезду да нас у Менск. Гэтага моманту ўсе дзеці горада чакалі з нецярпеннем.

Дарагі Кліменцій Ефрэмавіч! Мы прачыталі шмат кніг аб Чырвонай арміі, часта бываем у гасцях у нашых храбрых чырвонаармейцаў і вельмі любім іх—абаронцаў совецкіх граніц.

У гэтым годзе ў нас многа радасцей. Мы добра і весела адпачылі ў піонерскіх лагерах. Менскія піонеры растуць моцнымі, бадзёрымі, вясёлымі. Сярод нас многа юных варашылаўскіх стралкоў, авіямадэлістаў, значкістаў БГПА, ППХА і ГСА. Сярод нас ужо ёсць варашылаўскія кавалерысты. З ранніх год мы рыхтуемся да абароны нашай шчаслівай радзімы.

Калі мы вярнуліся ў школы, дык не пазналі іх.

За час канікул зрабілі рамонт, прыгожа абсталявалі класы.

Мы вельмі шчаслівы, што аб нас так клапоцяцца. Мы хочам Вам расказаць, таварыш Варашылаў, яшчэ аб адной радасці: хутка ў Менску адкрываецца Палац піонераў і окцябрат, пабудаваны па ініцыятыве нашага дарагога Нікалая Фёдаравіча *Гікало*. У Палацы будзем праводзіць вольны ад вучобы час. Там ёсць шмат цікавага, карыснага і захапляючага для нас.

Але Ваш прыезд у Менск для нас найвялікшая радасць!

Фашысцкія псы—Троцкі і Зіноўеў—хацелі забіць нашага дарагога *Сталіна*, рыхтавалі замах і на Ваша жыццё. Наша піонерскае дзякуй пільным чэкістам, якія папярэдзілі гэтую подлую справу і выратавалі жыццё нашых любімых правадыроў.

Дарагі Кліменцій Ефрэмавіч, перадайце ад нас гарачае піонерскае прывітанне нашаму любімаму і дарагому Іосіфу Вісарыёнавічу *Сталіну*. Перадайце яму, што мы абавязваемся ў гэтым годзе яшчэ лепш вучыцца.

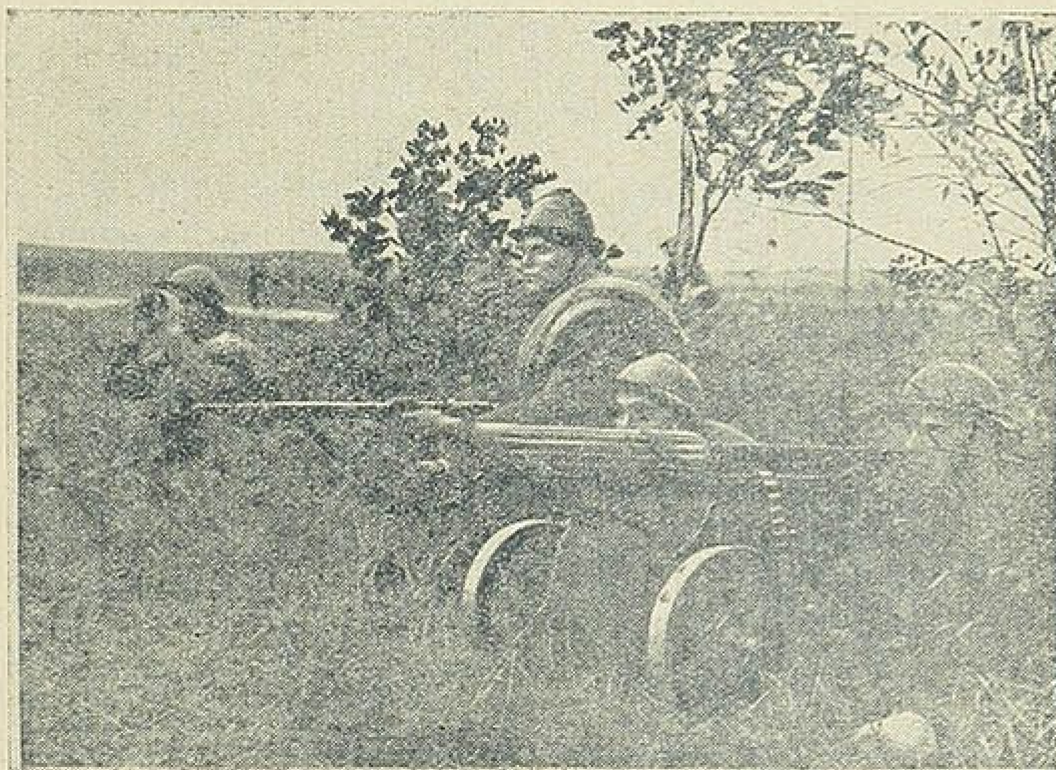
Запрашаем Вас у наш выдатны Палац і ў нашы новыя сталінскія школы.

З гарачым піонерскім прывітаннем—

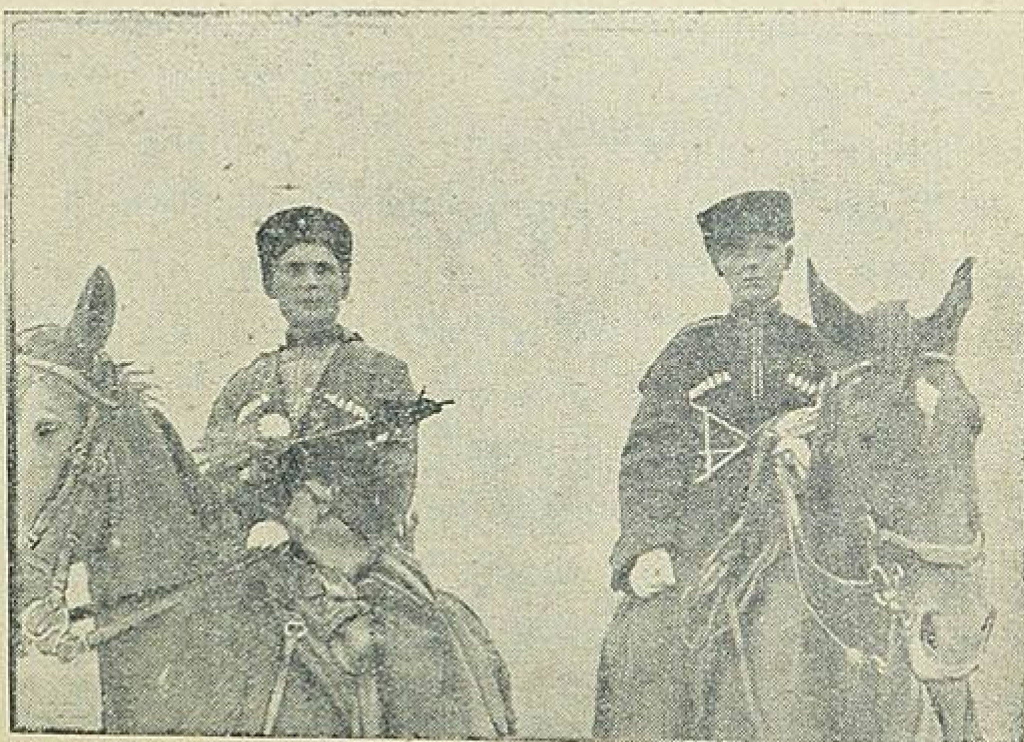
піонеры-выдатнікі вучобы школ г. Менска.

Маршал Совецкага Саюза С. М. БУДЗЁННЫ і камандзір чырвоных АПАНАСЕНКА.

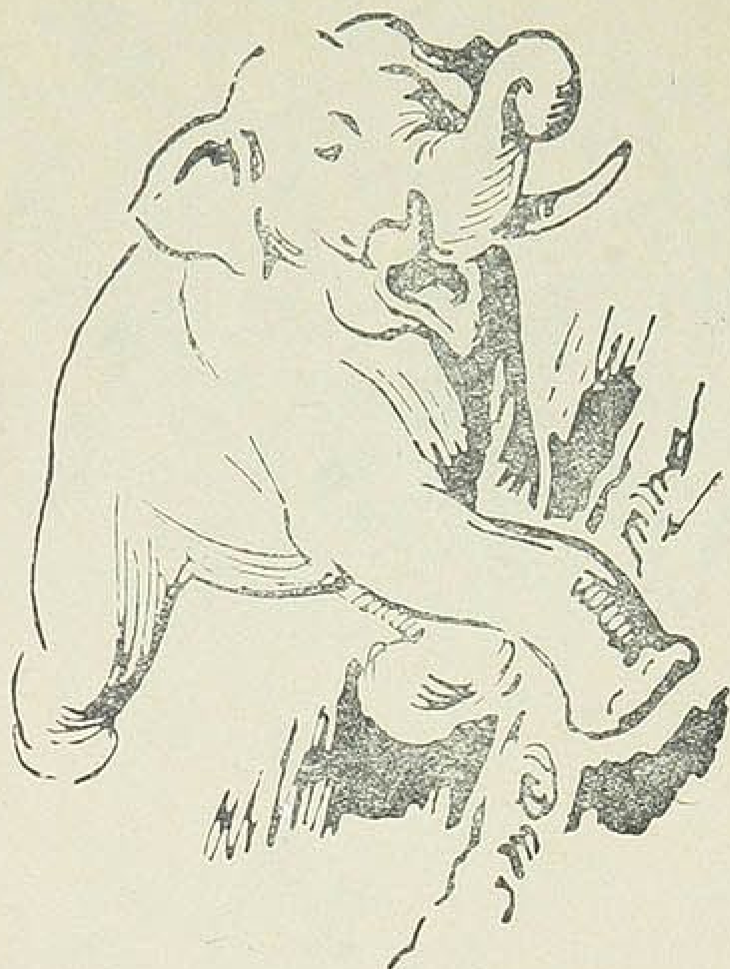
Замаскаваныя кулямёты чырвоных у час бою.

Чырвоныя казакі.

СЛОН-БРАДЗЯГА

Апавяданне А. ПЯТРОВА
Рысункі К. Гедды

Мая маці памерла, калі мне было тры гады. З таго часу я жыў на возе,—вялікім двухкалёсным возе, на якім была будка з чароту. Воз везла пара зебу [1]. Круглы год мы з бацькам ездзілі па дарогах Цэйлона [2], развозячы купцам тавары.

Аднаго разу мы спыніліся каля паштовай станцыі ў паўднёвай частцы вострава. Дарогу загарадзіў абоз.

— Далей ехаць нельга, — сказаў адзін з вознікаў: каля шасе бегае слон-брадзяга.

— Ён нападае на падарожных?—спытаў бацька.

— Брадзяга скінуў пад адкос тры вазы і забіў чалавека. У яго страляюць, але кулі адскокваюць ад яго, як арэхі ад сцяны.

— Чаму слана называюць „брадзягай"?— спытаў я ў бацькі.

— Гэта стары або хворы слон,—адказаў бацька.—Ён адстаў ад стада і спаганяе сваю злосць на людзях і жывёлах. Сустракацца з такімі сланамі вельмі небяспечна.

Вечарам прыехаў паштальён і сказаў, што слана ранілі і адагналі ў джунглі [3].

---

[1] Гарбатая парода рагатай жывёлы.
[2] Востраў Цэйлон знаходзіцца ў Індыйскім акіяне.
[3] Джунглі—вялікія лясы.

Мы далучыліся да абозу і на другі дзень рушылі ў дарогу.

Я задрамаў на мяшках. Раптам мяне разбудзіў крык:

— Слон! Слон!

Людзі паказвалі некуды ўверх. Я паглядзеў на круты схіл гары і ўбачыў слана, які павольна прабіраўся сярод кустоў.

У абозе пачаўся перапалох. Людзі кідалі як папала вазы і скоранька ўзлазілі на дрэвы.

— Стойце! Там цэлае стада сланоў!—закрычаў бацька.

Сапраўды, услед за першым сланом з кустоў вышаў другі, за ім—трэці. Велізарныя жывёлы спакойна ласаваліся травою, якую хобатамі запіхвалі ў рот.

Вознікі супакоіліся і ўзяліся падганяць зебу.

Шасе спускалася ў даліну рэчкі. Над намі раз-по-разу пралятаці дзікія паўліны і вялікія, белыя як снег чаплі.

У адным месцы абоз спыніўся. Пад адкосам валяўся воз з паламанымі аглоблямі. З-пад яго тырчэлі ногі мёртвага зебу. Адкос быў усеяны скрынкамі і мяшкамі, якія павывальваліся пры катастрофе.

— Тут арудваў слон-брадзяга,—заўважыў бацька.

— А дзе-ж вознік?

— Мабыць, яму удалося ўцячы...

Мы паехалі далей. Бацька і іншыя вознікі неспакойна паглядалі ў бакі. Даліна рэчкі густа зарасла бамбукам, сярод якога цямнелі лясістыя астравы.

Абоз пераехаў праз мост і пачаў падымацца пад гару.

Раптам ззаду пачуліся спалоханыя крыкі. Іх адразу-ж заглушыў візглівы рэў слана, трэск кустоў і грукат перакульваемых вазоў.

— Брадзяга! Брадзяга! Ратуйцеся!—крычалі навокал.

Бацька ўскочыў на перадок воза і пачаў з усяе сілы хвастаць зебу. Мы віхрам памчаліся па шасе. За намі і наперадзе нас імчаліся другія вазы, беглі людзі. На паварoце дарогі я ўбачыў брадзягу. Высока задраўшы хобат, ён таптаў нагамі паваленага зебу. Мне кінуліся ў вочы доўгія белыя іклы і разяўленая ляпа слана, з якой вырываліся хрыплыя гукі.

Я ўчапіўся рукамі за скрынку і пачаў ад страху крычаць. Мне здалося, што слон зараз дагоніць нас і растопча мяне, як зебу.

Дарога пайшла з гары. Мы памчаліся яшчэ хутчэй. Міма нас мільгалі кусты, дрэвы, скалы. Я не пераставаў крычаць, хоць страшны рэў слана спыніўся.

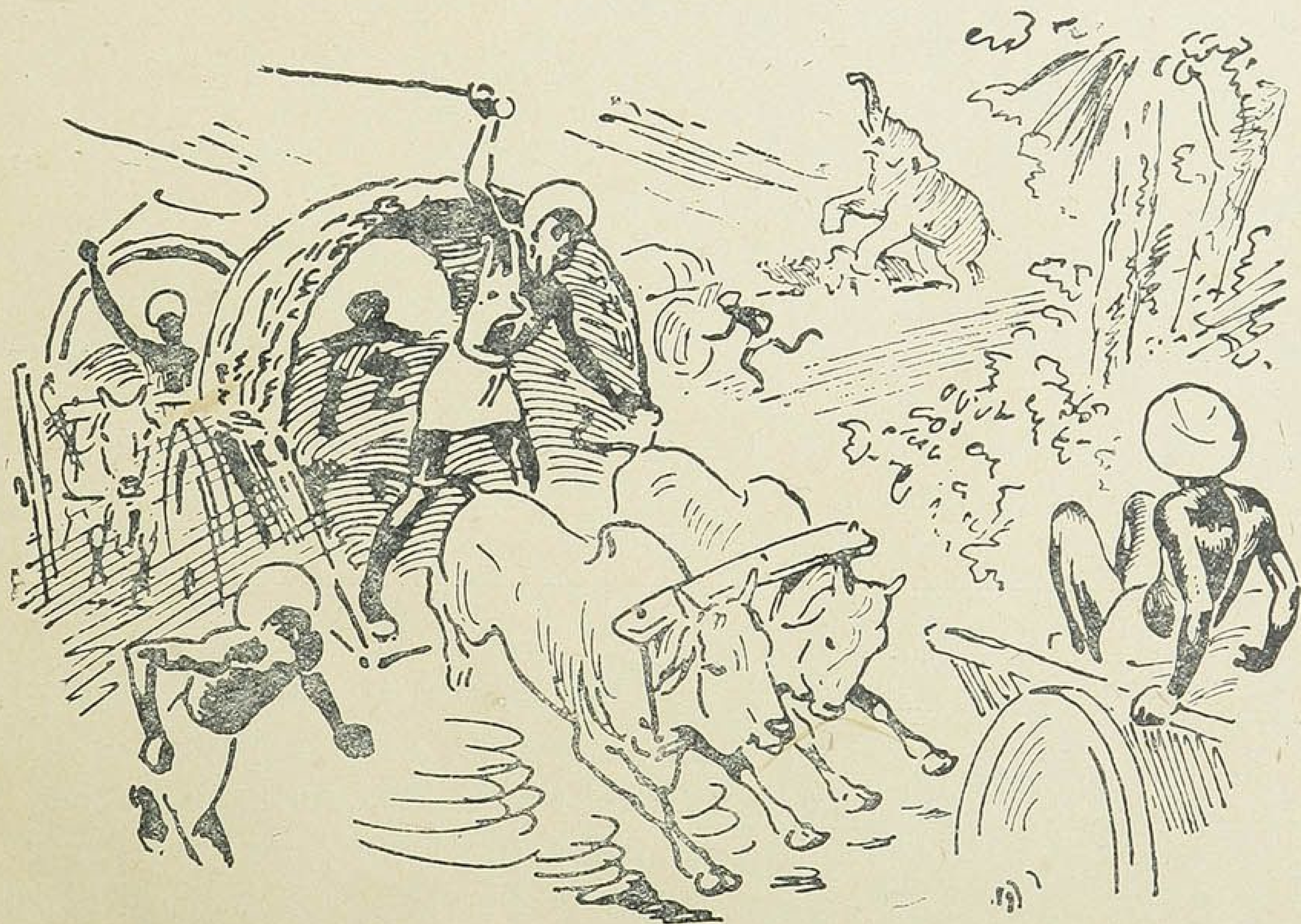
— Не крычы,—сказаў мне бацька:—брадзяга не будзе даганяць нас.

Я так перапалохаўся, што хутка заснуў. Калі я прачнуўся, абоз стаяў каля рэчкі. Пад дрэвамі гарэлі кастры, навокал якіх сядзелі возьнікі. Стрыножаныя зебу пасвіліся на даліне.

— Дзе брадзяга?—спытаў я ў бацькі.

— Яго застрэлілі англійскія паляўнічыя,—адказаў ён.—Шкада, што яны не падаспелі раней: брадзяга забіў шэсць зебу і зламаў некалькі вазоў. Бедныя возьнікі, што яны цяпер будуць рабіць!

Мы далі зебу адпачыць і па палявой дарозе паехалі ў Матхару,—вялікае паселішча, куды бацька вёз тавары.

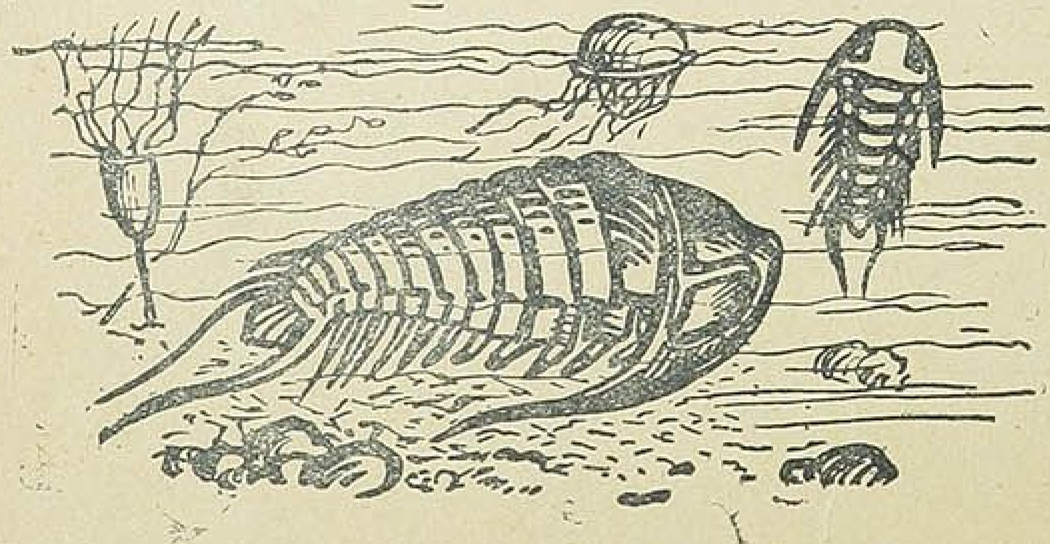

Нарыс Я. МАЎРА
Рысункі В. ЦІХАНОВІЧА

Нішто на свеце не застаецца ў аднолькавым стане, усё змяняецца, — не толькі жывёлы, расліны, але і сама нежывая зямля. Некалькі мільёнаў гадоў назад наша Беларусь была пакрыта тоўстым пластом лёду, а яшчэ дзесяткі мільёнаў год назад— тут было мора. А за сотні мільёнаў год на гэтым месцы, магчыма, уздымаліся высокія горы. Там, дзе цяпер Каўказ, калісьці таксама было мора.

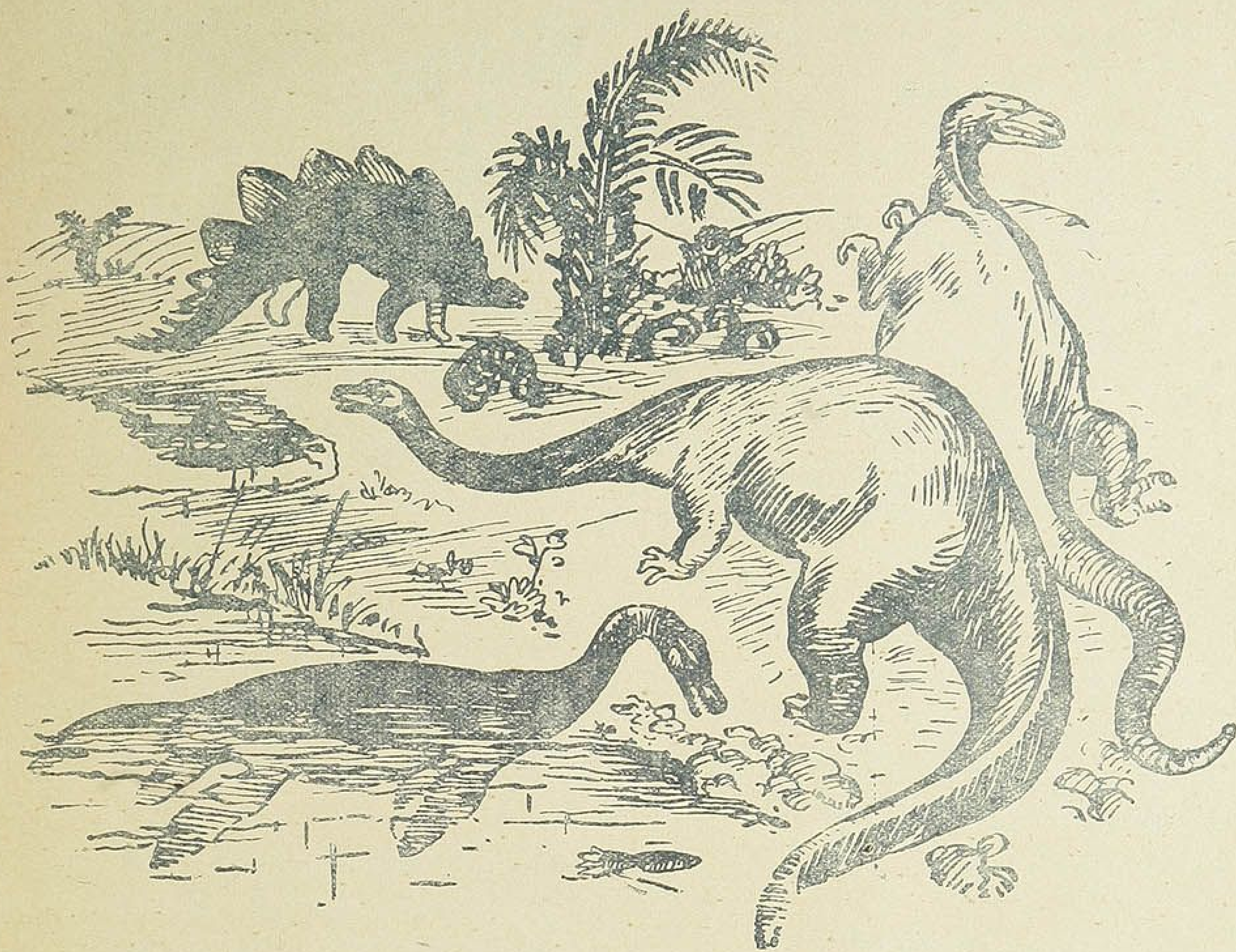
Зусім зразумела, што расліны і жывёлы таксама змяняліся. Напрыклад, наша нікчэмная папараць была калісьці вялікім дрэвам, а продак нашага каня меў на нагах пяць пальцаў. Ды і продкі людзей мелі хвост і шэрсць, рэшткі чаго застаюцца ў нас і цяпер.

Якім чынам людзі даведаліся, што адбывалася на зямлі мільёны гадоў назад? Гэта ім расказала сама зямля. У пластах зямлі, як на старонках кнігі, захаваліся адбіткі раслін і жывёл, косці, а часам і значныя часткі саміх жывёл. Вучоныя перагортвалі гэтыя пласты-старонкі і чыталі гісторыю зямлі.

Перагорнем і мы некалькі старонак.

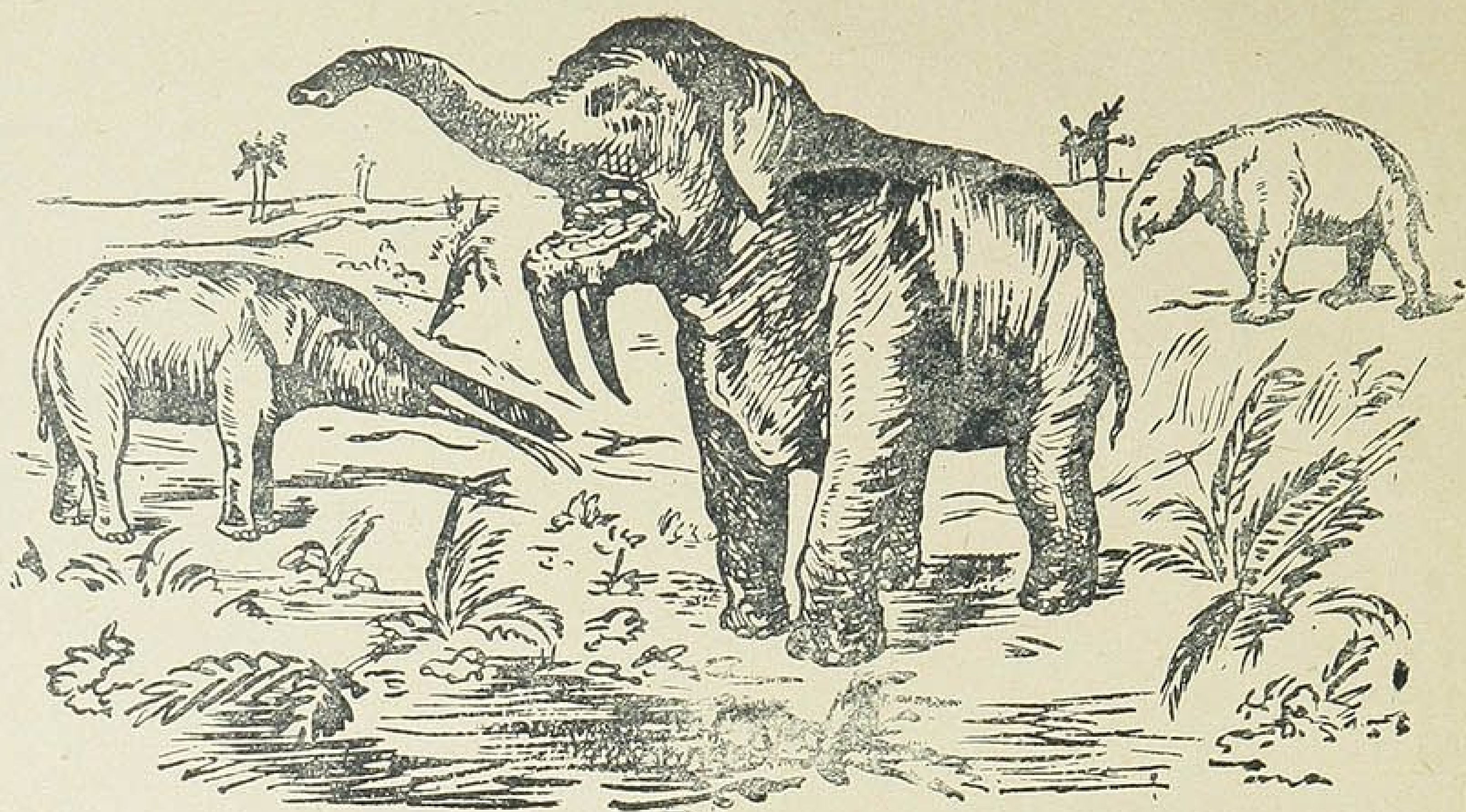
Быў час, калі галоўным насельніцтвам на зямлі былі вось гэтыя невялікія стварэнні, падобныя на ракаў, так званыя трылабіты. Ва ўсім свеце не было больш значнай жывёліны. Жылі яны ў моры, а на зямлі зусім не было жывёл.

Прайшлі мільёны гадоў... Царамі зямлі ўжо з'яўляюцца ўсялякія яшчары (дыназаўры, бронтазаўры, мегалазаўры і г. д.), з якіх многія былі разы ў тры-чатыры большыя за сучаснага слана. Але галовы ў іх былі малюсенькія — дурныя, відаць, былі гэтыя волаты.

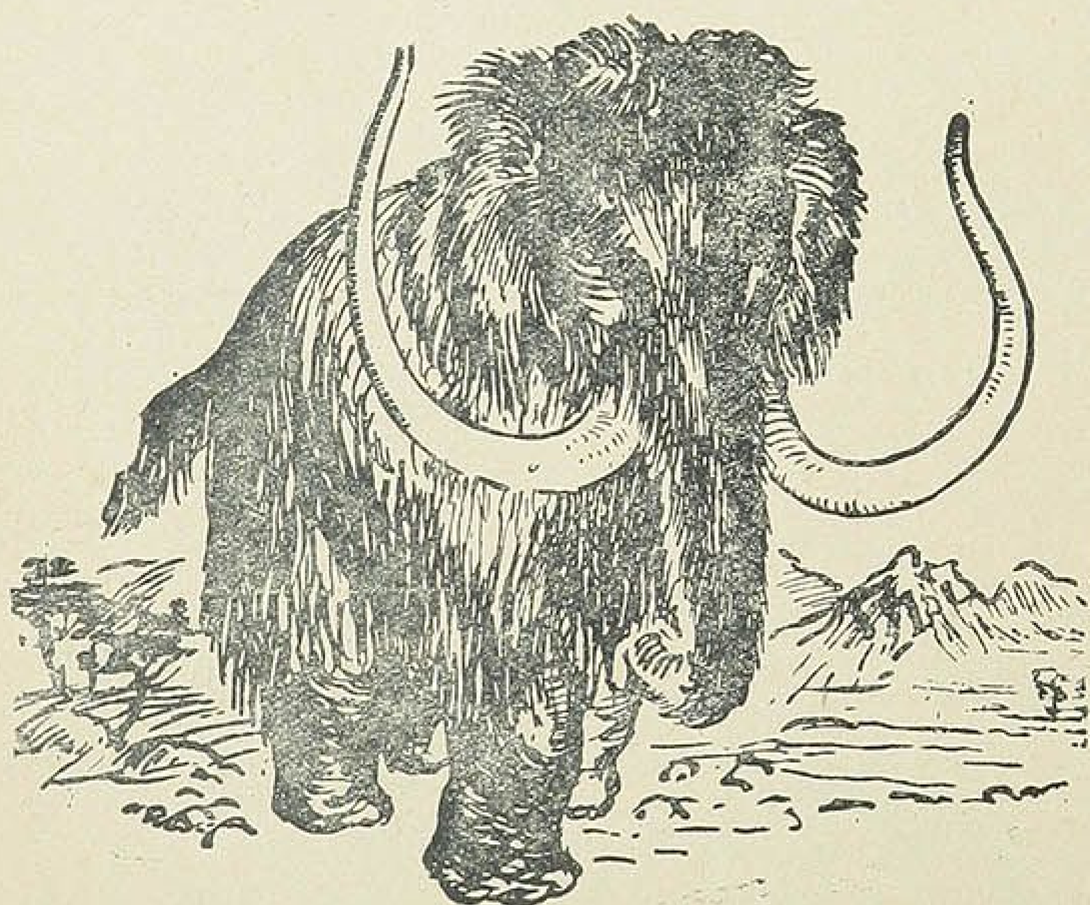
Нават у паветры панавалі яшчары: частка іх прыстасавалася да жыцця ў паветры. Хоць яны былі голыя, а лётаць маглі. На працягу тысячагоддзяў у некаторых з іх пачалі расці колкія пер'і, а яшчэ праз тысячы гадоў з гэтых яшчараў выйшлі нашы цяперашнія птушкі.

Зноў прайшлі мільёны гадоў...

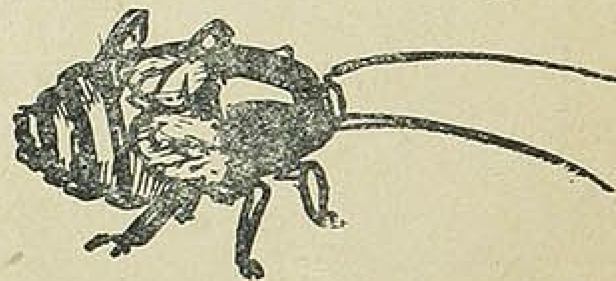
Цяпер ужо на зямлі пануюць велізарныя тоўстаскурыя звяры — дынатэрый, мерытэрый, мастадонт і іншыя. Чалавека яшчэ не відаць, а ёсць толькі стварэнні, крыху падобныя на чалавека.

Апошні з такіх волатаў — мамант — ужо жыў разам з чалавекам. Чалавек нават паляваў на яго. У Ленінградскім музеі ёсць палова маманта са скурай і мясам: ён захоўваўся тысячагоддзі ў ільдах Сібіры.

Прайшлі яшчэ сотні тысяч гадоў...

Цяпер на зямлі пануе чалавек. Ранейшых жывёл даўно няма; патомкі іх не па-

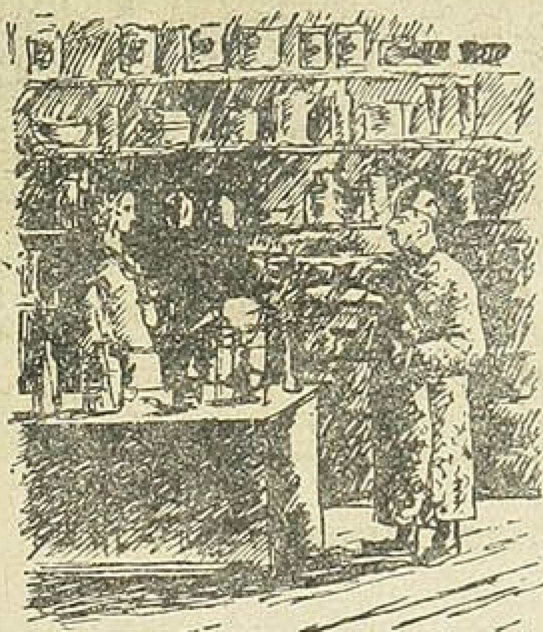
добны на сваіх продкаў. Толькі таракан без змен пражыў і з дыназаўрамі, і з мастадонтамі і шчасліва жыве з чалавекам.

КІТАЙСКІ САКРЭТ

Шмат тысяч гадоў людзі карысталіся толькі звычайнай глінянай пасудай. Ні шкла, ні фарфара не ведалі.

Першымі навучыліся вырабляць фарфаравую пасуду кітайцы. Але яны нікому не выдавалі свайго сакрэту. У Еўропе кітайскі фарфар расцэньваўся на вагу золата. Апавядаюць, напрыклад, што адзін кароль аддаў другому цэлы полк салдат за набор кітайскай пасуды з 48 прадметаў.

І толькі гадоў 230 таму назад удалося разгадаць кітайскі сакрэт. Зрабіў гэта немец Бётгер.

Бётгер усё жыццё шукаў спосабу, як здабыць золата. Ён быў заўзятым алхімікам. Алхімікі—гэта людзі, якія думалі, што з жалеза, медзі і іншых металаў можна здабыць золата. Для гэтага трэба сплавіць металы з нейкім выдуманым імі каменем. Такога каменя яны шукалі дзесяткі год. Але, вядома, не маглі знайсці, бо яго не было і ў прыродзе.

У пошуках золата алхімікі часта выпадкова рабілі іншыя каштоўныя вынаходкі. Так было і з Бётгерам. Ён служыў у аптэцы вучнем і цішком ад гаспадара начамі займаўся сваімі вопытамі: шукаў золата.

Аднаго разу гаспадар застаў яго за сваёй работай і выгнаў вон. Але праз нейкі час Бётгеру пашанцавала. Яго ўзяў ла сябе адзін князь. Князі і каралі ў той час ахвотна бралі на службу алхімікаў. Яны спадзяваліся, што алхімікі знойдуць спосаб вырабляць золата і гэтым абагацяць іх. Калі-ж у алхімікаў нічога не выходзіла, каралі іх вешалі або прыдумлівалі іншыя страшныя кары.

Так здарылася і з Бётгерам. Золата ў яго не атрымлівалася, і князь пасадзіў яго ў турму за машэнства.

Але Бётгеру і на гэты раз пашанцавала. Пра яго дачуўся кароль і прапанаваў яму новую работу: выкрыць кітайскі сакрэт, гэта значыць знайсці спосаб вырабу фарфара.

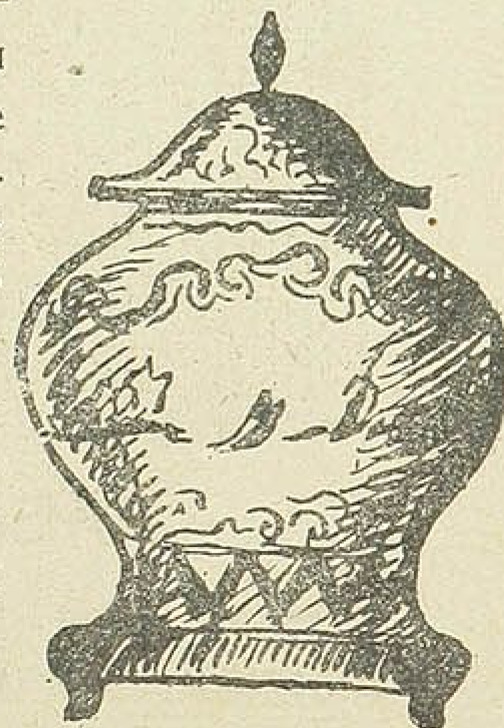
Праз нейкі час Бётгер выкрыў кітайскі сакрэт: праўда, першы фарфар атрымаўся карычневы, але потым яму ўдалося дабіцца і белага фарфара. Кароль зарадваўся і абвясціў гэты спосаб дзяржаўнай тайнаю. А Бётгера і яго памочнікаў загадаў трымаць пад вартай, як злачынцаў: кароль баяўся, каб як-небудзь не выкрылі сакрэта.

Бётгер не вытрымаў такога жыцця і парашыў уцячы. Аб гэтым даведаўся кароль. Бётгеру пагражала смерць. Аднак яму зноў пашанцавала, ужо апошні раз: ён памёр у турме і гэтым пазбавіўся ад пакарання смерцю.

У чым-жа заключаецца кітайскі сакрэт?

Сакрэтаў не адзін, а многа.

Каб зрабіць фарфар, патрэбна белая чыстая гліна, чысты пясок, добрая слюда і інш. Усё гэта мелецца на драбнюткі парашок. Парашок змешваецца ў цеста, а з цеста робяць пасуду на ганчарным станку. Потым пасуду сушаць і апальваюць. Самы галоўны сакрэт—гэта апальванне фарфара. Яго трэба апальваць пры вельмі высокай тэмпературы, але так, каб фарфар не расплавіўся. Пры апальванні атрымліваецца шмат браку. Таму фарфаравая пасуда і зараз каштуе шмат даражэй за звычайную гліняную, якую вырабляць значна прасцей і лягчэй.

Паводле М. ІЛЬІНА

ІСКРЫ ІЛЬІЧА
ОРГАН ЦК ЛКСМБ і НАРКАМАСВЕТЫ
ВЫДАННЕ ЮНДЗЕТСЕКТАРА ДВБ

ШТОМЕСЯЧНЫ ЖУРНАЛ ДЛЯ ОКЦЯБРАТ І ВУЧНЯЎ МАЛОДШЫХ КЛАСАЎ

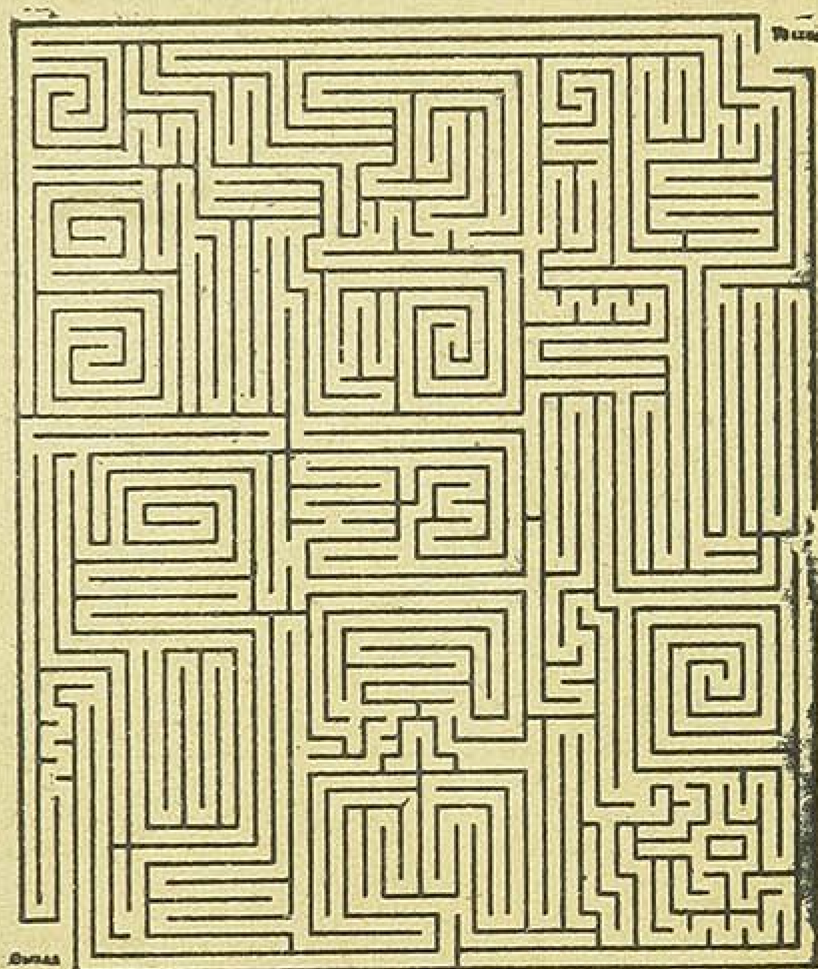
ВЕРАСЕНЬ 1936 г. № 9

ЦАНА 30 кап.

ЗАГАДАЧНЫ РЫСУНАК

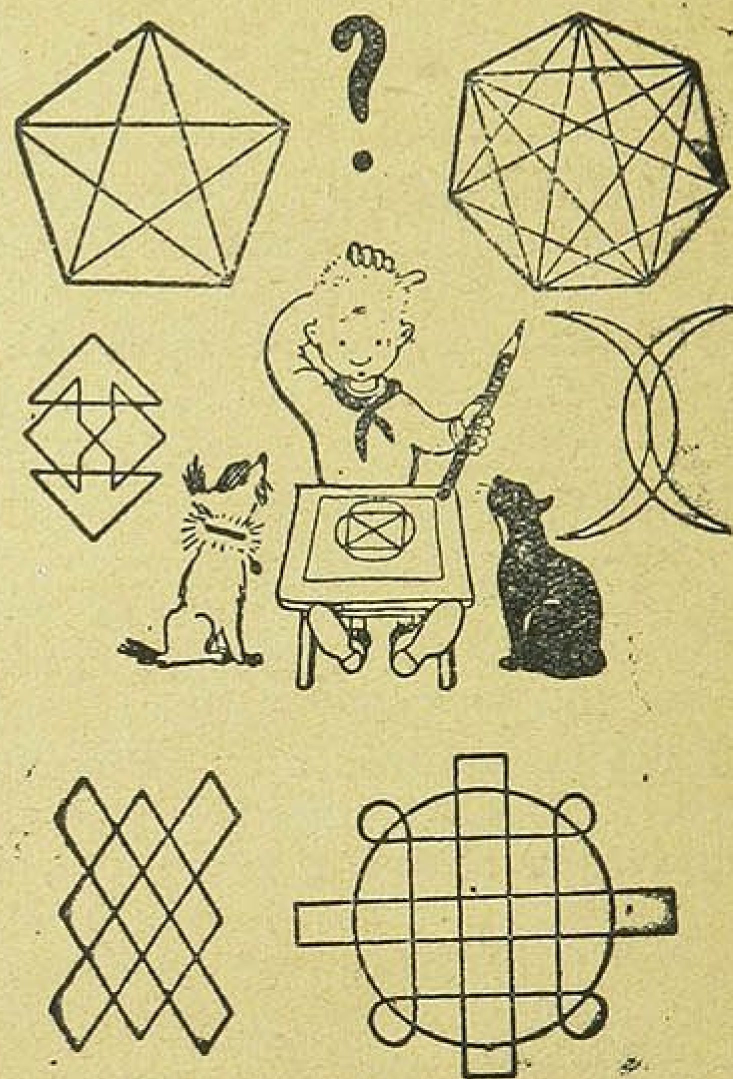
Колькі на гэтым рысунку піянераў? Раней чым адказаць, уважліва разгледзце рысунак.

ЛАБІРЫНТ

Перад вамі дзіўны рысунак з мноствам ломаных ліній. Аднак між гэтых ліній ёсць ход зверху ўніз і наадварот—знізу ўверх.

Паспрабуйце знайсці гэты ход.

ЦІКАВАЯ ЗАДАЧА

Ведаеце, чаго задумаўся гэты піянер? Яму далі цікавую і складаную задачу: не адрываючы каранндаша ад паперы нарысаваць гэтыя фігуркі. Дапамажыце яму зрабіць гэта.

Рэдактар А. ЯКІМОВІЧ. Афармленне Г. ІЗМАЙЛАВА. Адрас рэдакцыі: МЕНСК, ДОМ ДРУКУ.
Друкарня імя Сталіна 12.000 экз. Закаэ № 999 Уп. Галоўлітбела № В1486.